τόν κυττάνε κατάπληκτοι)

ΜΠΑΡΜΠΑΣ – Εἶπε,..μακάρι ... τ'ἀκούσατε ;

ΛΕΥΤΕΡΗΣ – Ἔτσι μιλάει πάντα,μήν τόν παρεξηγᾶτε ...

ΜΠΑΡΜΠΑΣ (Μέ θυμό)– 'Ακοῦς " μακάρι " ... Ἔτσι μοῦρθε νά τοῦ ἀστράφω ἕνα σκαμπίλι ...

ΔΑΣΚΑΛΟΣ – Δέ θἄκανες καλά,γιατί ὁ Νικήτας ...

ΜΠΑΡΜΠΑΣ – Θαρρεῖς τόν φοβᾶμαι ; Πολύ φηλά τόν πῆρε τόν ἀμανέ τώρα τελευταῖα ...

ΛΕΥΤΕΡΗΣ – Πάντα ἔτσι ἦτἀν ὁ Νικήτας,λίγο ἀπότομος,μά καλός στό βάθος.

ΜΠΑΡΜΠΑΣ – Καλωσύνες στά μάτια του . Ποτέ δέ μ'ἄρεσαν τά μοῦτρα του.

('Από δεξιά μπαίνει ὁ ΠΑΠΑΣ)

ΠΑΠΑΣ – Καλησπέρα .."Ερχονται,λέει ;

ΔΑΣΚΑΛΟΣ – Κάτσε,δέσποτα .

ΠΑΠΑΣ – Τούς ἀντίχριστους ! Μήπως πρέπει νά πῶ νά βαρέσουνε τίς καμπάνες ;

ΔΑΣΚΑΛΟΣ – Στάσου νἄρθη πρῶτα ὁ Κρεόνης ...

ΜΠΑΡΜΠΑΣ –'Ο Χριστιανός ... 'Απόψε βρῆκε ν'ἀργήσει ;

('Ακούγεται μουσική μέ κλαρίνο,βιολί καί λαγοῦτο σ'ἕνα τραγοῦδι τοῦ ἀρραβῶνα)

ΜΠΑΡΜΠΑΣ – Τ'εἶν'αὐτό ;

ΛΕΥΤΕΡΗΣ – Οἱ βιολιτζῆδες γιά τόν ἀρραβῶνα ! Τούς εἶχα πῆ νἄρθουνε!.

ΔΑΣΚΑΛΟΣ – Πρέπει νά τόν ἀναβάλεις ...

ΛΕΥΤΕΡΗΣ – "Ας δοῦμε τί θά πῆ κι'ὁ πατέρας ...

ΔΑΣΚΑΛΟΣ –'Η νύφη ;

ΛΕΥΤΕΡΗΣ – Βοηθάει τόν πατέρα στόν τρύτο . (Ξαφνικά)–"Ερχονται!

("Ολοι σηκώνονται. 'Ακούγονται τραγούδια . 'Ο ΝΙΚΗΤΑΣ βγαίνει στό μπαλκόνι κι'ἀγναντεύει σκυθρωπά .'Ακούγεται τό τραγοῦδι τῶν κοριτσιῶν ποῦρχονται . 'Από δεξιά μπαίνουν οἱ βιολιτζῆδες παίζοντας τό ἴδιο τραγοῦδι καί ἀπό ἀριστερά δέκα κοπέλλες καί πέντ– ἕξη γυναῖκες . Κρατᾶνε καλάθια μέ σταφύλια. Μπροστά ὁ γέρο–Κρεόνης χαρούμενος)

ΤΡΑΓΟΥΔΙ – Σήμερα λάμπει ὁ οὐρανός
σήμερα λάμπει ἡ μέρα .
Σήμερ'ἀρρεβωνιάζεται
ἀητός τήν περιστέρα .

ΚΟΠΕΛΛΕΣ – Καλορίζικα... Καλορίζικα ...

ΚΡΕΟΝΗΣ (Δυνατά)– Μᾶς πῆρε ἡ νύχτα,μωρέ ! Μά ἔννια σας κι'ὅλη ἡ νύχτα δικιά μας εἶναι . "Εχω πιθάρια κρασί,παπᾶ,ἀπ'τό μπρούσικο ..."Ε,Μπάρμπα–Νικολῆ,τό μπρούσικο ρίχνει κάτω καί βουβάλια ! Γιά σένα τό λέω... Τά χαράματα θά κουτουλᾶς τίς κολόνες ...

ΚΟΠΕΛΛΕΣ – Νά ζήσουνε,νά ζήσουνε ...

ΜΠΑΡΜΠΑΣ –"Ασ'τά κρασιά τῶρα κι'ἔχουμε νά κουβεντιάσουμε ...

ΚΡΕΟΝΗΣ – Γειά σου,δάσκαλε ... "Εϊ,κοπέλλες,'Αντέστε νά σιγυριστῆτε, νά στολιστῆτε κι'ἐλᾶτε ... Νύφη μου,περιστέρα,εἶσαι ὄμορφη .. μά ἀπόψε σέ θέλω πιό ὄμορφη . (Τή φιλάει .'Η ΑΝΤΙΓΟΝΗ τοῦ

./.

Εικόνα 1 Η τρίτη σελίδα από το δακτυλόγραφο της "Αντιγόνης της Κατοχής"

ΝΟΤΗ ΠΕΡΓΙΑΛΗ

Η ΑΝΤΙΓΟΝΗ ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ

•

Σκηνοθεσία: ΠΕΛΟΥ ΚΑΤΣΕΛΗ
Μουσική: ΓΙΑΝΝΗ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ
και
Σκηνογραφίες - Κοστούμια: ΓΙΩΡΓΟΥ ΑΝΕΜΟΓΙΑΝΝΗ

•

ΔΙΑΝΟΜΗ

ΠΡΟΣΩΠΑ	Με την σειρά εισόδου εις την σκηνήν	ΗΘΟΠΟΙΟΙ
ΔΑΣΚΑΛΟΣ		ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ
ΜΠΑΡΜΠΑΣ		ΝΙΚΟΣ ΠΑΣΧΑΛΙΔΗΣ
ΛΕΥΤΕΡΗΣ		ΝΙΚΟΣ ΒΑΣΤΑΡΔΗΣ
ΝΙΚΗΤΑΣ		ΜΑΝΟΣ ΚΑΤΡΑΚΗΣ
ΠΑΠΑΣ		ΤΑΣΟΣ ΔΑΡΕΙΟΣ
ΚΡΕΟΝΤΗΣ		ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΣ
ΑΝΤΙΓΟΝΗ		ΑΛΕΚΑ ΚΑΤΣΕΛΗ
Α' ΓΕΡΟΣ		ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΑΛΑΔΗΜΑΣ
Β' »		ΣΠΥΡΟΣ ΠΑΠΑΦΡΑΤΖΗΣ
Γ' »		ΠΕΤΡΟΣ ΤΣΟΥΜΠΡΗΣ
Α' ΓΡΗΑ		ΕΛΛΗ ΞΑΝΘΑΚΗ
Β' »		ΡΙΚΑ ΓΑΛΑΝΗ
Γ' »		ΡΕΝΑ ΓΑΛΑΝΗ
Δ' »		ΑΛΙΚΗ ΖΩΓΡΑΦΟΥ
Ε' »		ΔΗΜΗΤΡΑ ΚΕΦΑΛΑ
ΦΡΑΝΚ Α·Ι·ΧΕΝ, Αξιωματικός		ΖΩΡΑΣ ΤΣΑΠΕΛΗΣ
ΠΡΑ·Ι·ΤΕ, Λοχίας		ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΟΥΚΑΚΗΣ
ΚΩΣΤΑΙΝΑ		ΕΥΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΟΥ
ΤΣΟΠΑΝΟΠΟΥΛΟ		ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ		ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΑΜΕΝΙΔΗΣ
ΙΣΜΗΝΗ		ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΧΕΛΜΗ

ΓΕΡΟΙ - ΓΕΡΟΝΤΙΣΣΕΣ - ΠΑΛΗΚΑΡΙΑ - ΚΟΡΙΤΣΙΑ - ΓΕΡΜΑΝΟΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΕΣ

Η ΣΚΗΝΗ: Ένα ορεινό χωριό τὸ πρῶτο καλοκαίρι τῆς κατοχῆς.

Μεταξύ Α' Β' μέσος 15' διάλειμα.

ELIA-MIET
www.elia.org.gr

ΚΟΜΜΩΣΕΙΣ "ΚΟΥΛΑ„ Περικλέους 21 — Τηλ. 32.762
ΠΕΡΜΑΝΑΝΤ — ΒΛΦΑΙ — ΜΑΝΙΚΙΟΥΡ — ΠΕΝΤΙΚΙΟΥΡ

ΒΙΒΛΙΟΧΑΡΤΕΜΠΟΡΙΚΗ
οργάνωσις γραφείων
γραφική ύλη
βιβλία λογοτεχνικά
βιβλία παιδικά
είδη σχεδιάσεως
είδη πολυτελείας
ΣΤΑΔΙΟΥ 49

Εικόνα 2 Σελίδα από το Πρόγραμμα της παράστασης του Ελληνικού Λαϊκού Θεάτρου (Αρχείο ΕΛΙΑ)

Εικόνα 3 «Η Αντιγόνη της Κατοχής» Μάνος Κατράκης (Νικήτας), Αλέκα Κατσέλη (Αντιγόνη) 1960. (Αρχείο ΕΛΙΑ)

Στήλη **Επισκόπηση θεατρολογικής έρευνας**

Αικατερίνη Μιχ. Θεοδωράτου

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ:
Τηλ. **6977240744, 2107711859**
Δ/νση: **Ιαξάρτου 9 Αθήνα, 15772**

ΤΙΤΛΟΣ ΑΡΘΡΟΥ: **Η "Αντιγόνη της Κατοχής" και τα οικεία κακά**

Στην πρώτη μεταπολεμική περίοδο, από το τέλος του Εμφυλίου ως το πραξικόπημα του 1967, η θεατρική -αλλά και κινηματογραφική- αναπαράσταση της Κατοχής, της Αντίστασης και του Εμφύλιου υπήρξε πενιχρή. Μεσούντος του Ψυχρού Πολέμου σε διεθνές επίπεδο και με πρόσφατη τη μνήμη του εθνικού αλληλοσπαραγμού, η αμοιβαία καχυποψία και το κυνήγι μαγισσών δεν ήταν η ιδανική συνθήκη για μια ψύχραιμη αναψηλάφηση του νωπού ακόμα εμφύλιου τραύματος. Μέσα σε αυτή την τοπική και διεθνή συγκυρία, ήταν αναμενόμενη η θύελλα που ξεσήκωσε η παράσταση του έργου *Αντιγόνη της Κατοχής* του Νότη Περγιάλη από το «Ελληνικό Λαϊκό Θέατρο» του Μάνου Κατράκη το 1960. Ένα έργο γραμμένο το 1960, ιδεολογικά αμφίρροπο και ως πρόσφατα επισήμως χαμένο. Το άρθρο επιχειρεί μία πρώτη παρουσίαση και θεατρολογική αποτίμησή του, καθώς και μία σύντομη αναφορά στον σάλο που προκάλεσε η -βραχύβια- παράστασή του.

Λέξεις κλειδιά: *Περγιάλης, Μύθος της Αντιγόνης, Κατοχή, Εθνική Αντίσταση, Εμφύλιος, Λογοκρισία.*

Η Κ.Θεοδωράτου γεννήθηκε στην Κεφαλονιά. Σπούδασε Γαλλική Φιλολογία και Θεατρολογία στο Ε.Κ.Π.Α., όπου και ολοκλήρωσε το μεταπτυχιακό της στο Τ.Θ.Σ. Κείμενά της έχουν δημοσιευτεί σε θεατρικά προγράμματα (Εθνικό Θέατρο, Μεταξουργείο, Ροές, Θ.Ο.Κ. κ.ά.) καθώς και σε λογοτεχνικά περιοδικά της Αθήνας και της Κύπρου (*Μανδραγόρας*, *Άνευ*, *Θέματα Λογοτεχνίας-Εκδ. Γκοβόστη*, *Παιδεία και Κοινωνία-εφημ.Αυγή* κ.λπ.) και σε sites όπως το diastixo.gr, το fractal, το varelaki κ.ά.. Διδάσκει Θεατρική Αγωγή στην Α΄βάθμια Εκπαίδευση. Έχει μόνιμη στήλη θεατρικής κριτικής στο περιοδικό *Κοράλλι* και είναι μέλος της Ένωσης Ελλήνων Θεατρικών και Μουσικών Κριτικών.

«Το έργο αυτό ρίχνει νερό στο μύλο των εχθρών του λαού».
(Φ. Καμπάνης, -*Η Αντιγόνη της Κατοχής του Νότη Περγιάλη* Αυγή, 23/6/1960)
«Είναι ένα έργο με σίγουρη δραματική τέχνη συντεθειμένο "Η Αντιγόνη της Κατοχής" και ξυπνά μέσα μας, […] μια αληθινή τραγική συγκίνηση.»
(Κλ. Παράσχος – *Η Αντιγόνη της Κατοχής* Καθημερινή, 24/6/1960)
«Ήταν η πρώτη φορά που τόλμησε Έλληνας συγγραφέας μέσα στον προβληματισμό του […] να ανεβάσει έργο αντιστασιακό στο θέατρο…»
(Ν. Περγιάλης – Συνέντευξη στη Ν. Νικολάου – 1984)

Ο Μύθος και οι Αντιγόνες

Αν ο Μύθος είναι Λόγος, αν δεχτούμε την πλατωνική θεωρία ότι ο κόσμος, προτού δημιουργηθεί, αρθρώθηκε ως αφήγημα, αν τα Πρόσωπα παράγουν Λόγο αλλά και παράγονται απ`αυτόν, υπάρχει αναμφισβήτητα ένα πρόσωπο που δεν παράγει απλώς, αλλά υπερβαίνει τον Μύθο του, κι αυτό δεν μπορεί παρά να είναι η Αντιγόνη. Ο Χέγκελ υπερτονίζει την έμφυλή της διάσταση, περιορίζοντάς την στον, κατ`εξοχήν θηλυκό χώρο του Οίκου, της ατομικής συνείδησης, του θυμικού και του ενστικτώδους, του αιμάτινου δεσμού και της αδελφικής αγάπης. (Hegel, 1995) Και είναι αλήθεια ότι εγκαταβιώνει στην αχαρτογράφητη, προ-λογική και προ-πολιτική περιοχή του Ιερού, δεν διστάζει όμως να εξέλθει του Οίκου και να αντιπαραθέσει *δημόσια* τον αρχετυπικό νόμο του Ήθους σε έναν στενεμένο και πτωχευμένο κόσμο μικρονοϊκής ηθικής και μικρο-πολιτικής. Εισέρχεται, δηλαδή, με απόλυτη επίγνωση στον χώρο της Πόλης, επιτελώντας μία πράξη πολιτικής ανυπακοής: σύμφωνα με την Τζούντιθ Μπάτλερ, *διεκδικεί ένα δικαίωμα* (Butler, 2014). Η Λυς Ιριγκαρέ, αποποιούμενη την ιδεαλιστική εγελιανή προσέγγιση, αποδεσμεύει τη θηλυκή της ταυτότητα από τα όρια του Οίκου, προεκτείνοντάς την στην ευρύτερη γυναικεία επικράτεια της μητριαρχικής γενεαλογίας και την επανενεργοποιεί ως "Σώμα". Ο Λακάν την τοποθετεί στις παρυφές της Πόλης, στο μεταίχμιο μεταξύ προσωπικού ήθους και πολιτικής ηθικής, να υπακούει σε μία *επιθυμία*-ενόρμηση θανάτου.

Το Πρόσωπο, ωστόσο, παρά τους πολυπρισματικούς κατοπτρισμούς του, ίσως και ακριβώς χάρη σ`αυτούς, εξακολουθεί, απτόητο μέσα στον Χρόνο, να παράγει Μύθο, να διασπάται και να αντανακλάται σε ποικίλες σφαίρες πρόσληψης, παραμένοντας ενιαίο και αλώβητο: Ο Ανούιγ στην, γραμμένη μεσούσης της γερμανικής κατοχής στη Γαλλία, *Αντιγόνη* του εμφαίνει το νεαρό της ηλικίας της, την παιδική της σχεδόν καθαρότητα έναντι ενός ολόκληρου γερασμένου κόσμου που φθίνει, τη ζωτική της ενέργεια απέναντι σε έναν κουρασμένο Κρέοντα, τη θυσία της ως κυνικό σάλτο μορτάλε ενός απελπισμένου και αηδιασμένου ανθρώπου. Λίγο αργότερα (1947) ο Μπρεχτ της στερεί κάθε μεταφυσική, αποκλείοντας τη συμπάθεια και τη συναισθηματική ταύτιση των θεατών, παραδίδοντάς μας μία Αντιγόνη πολιτικά ενεργή και απολύτως συνειδητή, μεταθέτοντας το βάρος από το ατομικό στο συλλογικό και συρρικνώνοντας την οντολογική διάκριση μεταξύ *θείου* και *ανθρώπινου* νόμου στην πολύ πιο απτή -και επείγουσα- διάκριση μεταξύ *δίκαιου* και *άδικου* νόμου, μεταξύ Δημοκρατίας και απολυταρχισμού εν τέλει.

Οι Αντιγόνες της Κατοχής και του Εμφύλιου

Ο Άρης Αλεξάνδρου, στον δικό του, ελάχιστα γνωστό -παραστάθηκε για πρώτη και τελευταία ως τώρα φορά το 2003 (Κ.Θ.Β.Ε., 2003)- "θεατρικό διάλογο" (1949-1951) όπως τον ονομάζει, εισάγει την Αντιγόνη σε δύο τραυματικές περιόδους της πρόσφατης Ιστορίας μας, την Κατοχή και τον Εμφύλιο, για να "άρει, ως αμνός επί σφαγήν, τας αμαρτίας" αυτού του τόπου και αυτού του κόσμου. Στην Α΄Πράξη σχετίζεται ερωτικά με Γερμανό που συνεργάζεται με την Ελληνική Αντίσταση και φέρει το ψευδώνυμο *Ανδρόνικος*. Αυτός εκτελείται, κατηγορούμενος για κατασκοπεία από άλλον αντάρτη, ονόματι *Νικόδημος*, η Αντιγόνη, παρά τη ρητή απαγόρευση

θάβει το σώμα του και με τη σειρά της εκτελείται κι αυτή. Στη Β΄Πράξη την βρίσκουμε μαχήτρια του Δημοκρατικού Στρατού, να σχετίζεται με τον -Έλληνα αυτή τη φορά- συναγωνιστή της *Ανδρόνικο,* ο οποίος στέλνει έτερο συναγωνιστή -ονόματι πάλι *Νικόδημος*- σε αποστολή. Η Αντιγόνη τον βρίσκει νεκρό και τον θάβει, από το άγραφο χαρτί όμως που εντοπίζει στην τσέπη του -όπου θα έπρεπε να αναγράφονται οδηγίες κινήσεων- αντιλαμβάνεται ότι ο Νικόδημος είχε στην πραγματικότητα αναλάβει αποστολή αυτοκτονίας και ότι η ήττα τους είχε πλέον κριθεί. Όταν το αποκαλύπτει στους συντρόφους της, εκτελείται για διασπορά ψευδών ειδήσεων και "οπορτουνισμό".[1]

Η δίπρακτη *Αντιγόνη της Κατοχής* του Νότη Περγιάλη τοποθετείται στο 1941, χρονιά της επέλασης των γερμανικών στρατευμάτων στην Ελλάδα. Ένα γεωγραφικά απροσδιόριστο ελληνικό χωριό καταλαμβάνεται από γερμανική μεραρχία της οποίας προΐσταται ο φιλέλληνας καθηγητής κλασικής φιλολογίας *Φρανκ Άιχεν*. Η κατάληψη του χωριού συμπίπτει με μία γιορτινή στιγμή της κοινότητας: Ο άρχοντας *Κρεόνης* (προφανής η αναγωγή του ονόματος, ωστόσο η ακριβής ιδιότητά του -πρόεδρος; γαιοκτήμονας;- παραμένει νεφελώδης στη διάρκεια του έργου) αρραβωνιάζει τον γιο του *Λευτέρη* με την νεαρή *Αντιγόνη*. Η προέλαση των κατακτητών αλλά και η έντονη κατ`ιδίαν αντιπαράθεση της Αντιγόνης με τον αδελφό του Λευτέρη *Νικήτα,* που μας αποκαλύπτει ότι υπάρχει ερωτική ένταση και "παρελθόν" μεταξύ τους, ανατρέπει τα σχέδια για τη βραδιά αρραβώνα και οδηγεί τον Λευτέρη στο βουνό και στην ένοπλη Αντίσταση. Ο Νικήτας, που παραμένει στο χωριό, σταδιακά αποξενώνεται από όλους και απομονώνεται ως πιθανός προδότης, λόγω της απροκάλυπτης εχθροπάθειάς του προς τον αδελφό του. Η Β΄Πράξη, που διαδραματίζεται δύο μήνες μετά, ξεκινά με την πληροφορία ότι ο αντάρτης πλέον Λευτέρης απεργάζεται την ανατίναξη της γέφυρας του χωριού. Οι κάτοικοι υποδέχονται την είδηση με ανάμικτα αισθήματα φόβου και θαυμασμού για τον Λευτέρη· η γέφυρα ανατινάζεται, οπότε αντιμετωπίζουν τα επαπειλούμενα αντίποινα, που είναι η εκτέλεση δέκα ανδρών. Ο φιλέλληνας, ιδεαλιστής και βαθιά ειρηνιστής Άιχεν, που κατά δική του ομολογία «δεν μπορεί να σκοτώσει ούτε πουλί» (Περγιάλης, 1960), έρχεται με τη σειρά του αντιμέτωπος με ένα ανθρωπιστικό δίλημμα: να εκτελέσει δέκα αθώους ή να πιέσει για την παράδοση του φυσικού αυτουργού; Ο Νικήτας, σε μία αδέξια απόπειρα να αποπροσανατολίσει τους διώκτες, τους οδηγεί από λάθος στο πραγματικό κρησφύγετο του Λευτέρη, όπου και τον εκτελούν, ενώ ο ίδιος τραυματίζεται. Παρά τη ρητή διαταγή να μείνει άταφο το σώμα του Λευτέρη τρεις μέρες στην πλατεία του χωριού, προφανώς για παραδειγματισμό, ο τραυματισμένος Νικήτας τον θρηνεί σε μία ύστατη πράξη συμφιλίωσης και επιχειρεί να μεταφέρει το σώμα, με συνέπεια και τη δική του εκτέλεση. Οι Γερμανοί αποχωρούν και η Αντιγόνη απομένει μόνη επί σκηνής, με τον βαρύ κλήρο «να θάψει όλους τους αδικημένους της γης» (Περγιάλης, 1960) -τα τελευταία λόγια του Άιχεν, που επίσης εκτελείται στο φινάλε.

Το έργο, οι "συγγένειές" του και τα "οικεία κακά"

Η *Αντιγόνη της Κατοχής* παραστάθηκε από το *Ελληνικό Λαϊκό Θέατρο* του Μάνου Κατράκη σε σκηνοθεσία Πέλου Κατσέλη στο Κηποθέατρο του Πεδίου του Άρεως μόλις από την 21/6 ως την 4/7/1960, οπότε διακόπηκε εν μέσω γενικής κατακραυγής και δριμύτατης κριτικής από σύσσωμο σχεδόν τον Τύπο, αριστερό και δεξιό, αλλά και από θεσμικά πρόσωπα, όπως ο κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος της Ε.Δ.Α. Ηλίας Ηλιού, η γενική γραμματέας της *Πανελληνίου Ενώσεως Θυμάτων Γερμανικής Κατοχής* Αικατερίνη Ροΐδου (Χάλκου, 2016), ακόμα και -σύμφωνα με προσωπική μαρτυρία του Περγιάλη- από ομότεχνούς του, όπως η Λιλή

[1] Η γράφουσα μελέτησε το κείμενο όπως μεταφορτώθηκε από τη βάση δεδομένων scribd.com. Φαίνεται να είναι βιβλίο και όχι δακτυλόγραφο, δυστυχώς όμως δεν στάθηκε δυνατό να εντοπιστούν στοιχεία έκδοσης.

Ζωγράφου.[2] Τα δύο στοιχεία που ενόχλησαν περισσότερο ήταν, αφενός η ψυχική και ηθική ανωτερότητα του Γερμανού επικεφαλής -γνώριζε ελληνικά, ήταν καλλιεργημένος, ελληνολάτρης και "πολιτισμένος", απέφευγε πάση θυσία τις εκτελέσεις, συνομιλούσε ισότιμα με τους ντόπιους, ήταν δίκαιος, απεχθανόταν έμπρακτα τους προδότες και θαύμαζε τον ηρωισμό· αφετέρου το ότι η φυγή στο βουνό του Λευτέρη δεν ήταν συνειδητή απόφαση αλλά …ερωτικό καπρίτσιο για να αποφύγει την αντιζηλία με τον αδελφό του. (Χάλκου, 2016). Η βαθύτερη αιτία ωστόσο των αντιδράσεων ήταν απλούστατα η χρονική εγγύτητα στα γεγονότα -μόλις μια δεκαπενταετία- τα οποία δεν είχαν προλάβει να αποκρυσταλλωθούν σε Ιστορία, ώστε να δημιουργηθεί η ασφαλής απόσταση της ψύχραιμης ματιάς στη "μεγάλη εικόνα".

Το έργο επιδίωξε την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη εξωτερική πιστότητα στο σοφόκλειο πρότυπο, σε αντίθεση με την *Αντιγόνη* του Αλεξάνδρου, ο οποίος ερμήνευσε ελεύθερα τον Μύθο. Εντοπίζεται χαλαρή αντιστοιχία και στα ονόματα -*Αντιγόνη, Κρεόνης* [Κρέων], *Λευτέρης/Νικήτας* [Ετεοκλής/Πολυνείκης]- που μάλιστα επισημαίνεται εντός του έργου από τον Άιχεν! Εμφανίζεται ακόμα, κάπως άκυρα και εμβόλιμα, στην τελευταία σκηνή και η αδελφή της Αντιγόνης *Ισμήνη*, που επιχειρεί να την αποτρέψει από την ταφή του Λευτέρη. Λείπει ωστόσο το βασικό πρόταγμα του Μύθου, που είναι η ηθική υπεροχή της κεντρικής ηρωίδας και η πολιτική και ηθική της εξέγερση. Στο σημείο αυτό, θα λέγαμε ότι η *Αντιγόνη* του Αλεξάνδρου προσεγγίζει περισσότερο τον πυρήνα. Ο Περγιάλης θέλησε να κατακερματίσει το μεγαλείο του ενός-προσώπου και να το "διανείμει" πιο δίκαια σε όλους, με την αγαθή πεποίθηση ότι όλοι έχουν τον λόγο και το δίκιο -ή και το άδικο- που τους αναλογεί. Έτσι όμως, το πρόσωπο της Αντιγόνης "ελαττώνεται", απαλλάσσεται από ηθικά διλήμματα και υποβιβάζεται σε απλό αντικείμενο πόθου, χωρίς δυνατότητα -και προπάντων χωρίς διάθεση- να καθορίσει η ίδια τη Μοίρα της. Το βάρος μετατοπίζεται στη διαπάλη των αδελφών, το μένος και το βάθος της οποίας παραπέμπει στον αρχετυπικό μύθο του Κάιν και του Άβελ. Ο συγγραφέας ενδιαφέρθηκε περισσότερο να θρηνήσει για τον εμφύλιο σπαραγμό παρά να φωτίσει την τραγικότητα και την πολυπλοκότητα του ενός προσώπου. Αντί, επομένως, να προσαρμόσει το έργο στον Μύθο, αποπειράθηκε να προσαρμόσει τον Μύθο στο έργο του -αποδυναμώνοντας και τα δύο.

Η κυρίαρχη αρσενική ρητορική επικρατεί, το όνομα *Αντιγόνη* μόνο προσχηματικά υπάρχει στον τίτλο και η προφανής τοξική αρρενωπότητα του Νικήτα φαίνεται να έλκει την ηρωίδα, της οποίας το δίλημμα περιορίζεται στην επιλογή ανάμεσα στην εξευγενισμένη πνευματικότητα και στον ζωώδη ερωτισμό. Σε μία περισσότερο ελεύθερη, "συμβολιστική" ανάγνωση, η Αντιγόνη παραπέμπει στην Ελλάδα που, παραπαίοντας αμφίρροπα ανάμεσα σε δύο πολιτικές δυνάμεις, καταλήγει στο σπαρακτικό διερώτημα του φινάλε –«*Ποιόνε να πρωτοκλάψεις σ`αυτόν τον φοβερό κόσμο!*» (Περγιάλης, 1960)· απεγνωσμένο ερώτημα που συμπεριλαμβάνει ακόμα και τον κατακτητή.

Ωστόσο, δεν παύει να αποτελεί ένα ιστορικό μανιφέστο audiatur et altera pars -Ας ακουστεί και η άλλη πλευρά, μας λέει ο άκρως ουμανιστής συγγραφέας, και ίσως αυτή να είναι η σημαντικότερη παρακαταθήκη του έργου. Ας εγκύψουμε στις μικρές, προσωπικές τραγωδίες "των άλλων", όποιοι κι αν είναι αυτοί: Αυτές συνθέτουν το κοινό, πανανθρώπινο αφήγημα, την κοινή, πανανθρώπινη Τραγωδία.

[2] Περισσότερα για τη δημόσια ένταση που δημιουργήθηκε και για τα επιχειρήματα των δύο πλευρών, στο σχετικό εμπεριστατωμένο άρθρο της Μαρίας Χάλκου (βλ. βιβλιογραφία) που αποτέλεσε και το έναυσμα για την έρευνα και ανεύρεση του κειμένου του έργου από τη γράφουσα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Hegel, G. W. F. (1995) *Φαινομενολογία του πνεύματος*, (Δ. Τζωρτζόπουλος, μετ.) Δωδώνη.

Irigaray, Luce (1974) *Speculum de l'autre femme* Editions de Minuit (σελ.271)

Lacan, J. (Miller, J. ed. 1986) *Le Séminaire. Livre VII: L'Ethique de la psychanalyse 1959-1960*. Seuil

Περγιάλης, Ν. (1960) *Αντιγόνη της Κατοχής – Θεατρικό δράμα* (δακτυλόγραφο)

Αλεξάνδρου, Α. (χ.χ.,χ.ε.) *«Αντιγόνη Θεατρικός διάλογος»* https://www.scribd.com/doc/217304162/%CE%91%CE%9D%CE%A4%CE%99%CE%93%CE%9F%CE%9D%CE%97-%CE%91%CE%A1%CE%97-%CE%91%CE%9B%CE%95%CE%9E%CE%91%CE%9D%CE%94%CE%A1%CE%9F%CE%A5

ΑΡΘΡΑ

Butler, J. (2014). *Η αντίσταση πέρα από τα αφηγήματα της θυσίας και της ανδρείας*. Στο Τζελέπη, Ελ. (επιμ.) *Αντινομίες της Αντιγόνης,* σσ. 405-409. Εκκρεμές

Χάλκου, Μ. (2016). *Πολιτισμός, Αντίσταση και λογοκριτικές παρεμβάσεις της Αριστεράς στη δεκαετία του '60: Η Αντιγόνη της Κατοχής*. Στο *Συλλογικό* (Πετσίνη, Π.-Χριστόπουλος, Δ. επιμ.) *Η λογοκρισία στην Ελλάδα*, σσ. 256-265. Ίδρ. Ρόζα Λούξεμπουργκ

Χαρισοπούλου, Β. (28/3/2003) *Παγκόσμια πρεμιέρα 52 χρόνια μετά!* Εφημερίδα *ΤΑ ΝΕΑ* https://www.tanea.gr/2003/03/28/lifearts/culture/pagkosmia-premiera-52-xronia-meta/

ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

Κ.Θ.Β.Ε. (χ.χ., χ.σ.) *Αντιγόνη – Αλεξάνδρου Άρης Πρώτη Παρουσίαση: Βασιλικό Θέατρο, 04/04/2003* (Ανακτήθηκε από 15/5/2023) https://www.ntng.gr/default.aspx?lang=el-GR&page=2&production=5766

Αρχείο ΕΛΙΑ http://eliaserver.elia.org.gr:8080/lselia/listres.aspx?lsid=130316&fcode=s710a&ftext=%CE%98%CE%99%CE%91%CE%A3%CE%9F%CE%A3%20%CE%98%CE%A0&fval=%CE%9A%CE%B1%CF%84%CF%81%CE%AC%CE%BA%CE%B7%20%CE%9C%CE%AC%CE%BD%CE%BF%CF%85,%20%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8C%20%CE%9B%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CF%8C%20%CE%98%CE%AD%CE%B1%CF%84%CF%81%CE%BF%20%20%20%CE%91%CE%B8%CE%AE%CE%BD%CE%B1&form=300009

Αρχείο ΕΡΤ
ΠΡΟΣΩΠΑ ΘΕΑΤΡΟΥ: ΝΟΤΗΣ ΠΕΡΓΙΑΛΗΣ
Μαύρου, Η. (σύνταξη) 10/11/2009
Έρευνα-επιμέλεια: Νανά Νικολάου, Χρίστος Αυθινός
Σκηνοθεσία: Μάκης Μωραΐτης
Έτος παραγωγής: 1984
https://www.ert.gr/ert-arxeio/notis-pergialis-10-noemvrioy-2009/